

Ampliació de la UE: Preguntes i respostes sobre temes relacionats amb la seguretat alimentària

De quina manera està integrada la seguretat alimentària en el nou Tractat?

El desembre de 2002 van concloure a Copenhaguen les negociacions per a l'ampliació. Els deu nous Estats membres (1) van signar el Tractat d'adhesió i l'Acta d'adhesió adjunta a Atenes, el 16 de abril de 2003. La data prevista per a l'adhesió és l'1 de maig de 2004. En aquesta data, la totalitat del patrimoni comunitari (el corpus legislatiu vigent de la UE) entrarà en vigor en els nous estats membres. Les negociacions amb Bulgària i Romania seguiran endavant, i 2007 s'ha fixat com la data prevista per a la seva adhesió.

Les qüestions relacionades amb la seguretat alimentària estan compreses en dos àmbits de negociació:

- en el capítol 1, «Lliure circulació de mercaderies», s'inclou la legislació alimentària;
- en el capítol 7, «Agricultura», s'inclouen les qüestions veterinàries i fitosanitàries i les relacionades amb la nutrició animal.

La legislació alimentària comprèn normes generals sobre higiene i control, etiquetat dels aliments, additius alimentaris, envasat dels aliments i aliments modificats genèticament.

La legislació veterinària s'ocupa de la salut i el benestar dels animals, de la seva identificació i registre, dels sistemes de control del mercat interior, dels controls en les fronteres exteriors i dels requisits de salut pública que han de complir els establiments en relació amb els productes animals.

La legislació fitosanitària es refereix a la salut de les plantes (organismes nocius, plaguicides), les llavors i el material de sembra i la higiene de les plantes.

La legislació sobre alimentació animal contempla la seguretat dels materials i els additius per a pinsos, l'etiquetat, els contaminants dels pinsos, els controls i les inspeccions.

Quin és el plantejament bàsic de la Comissió Europea en relació amb l'ampliació i la seguretat alimentària?

La seguretat alimentària és un element del procés d'ampliació amb el que la UE no assumirà cap risc que pugui donar lloc a una reducció dels nivells de seguretat o a algun tipus de risc per als consumidors. Els nous Estats membres reconeixen que el compliment del patrimoni comunitari en aquest àmbit és essencial.

El patrimoni relacionat amb la seguretat alimentària comprèn un gran número d'actes legislatives, moltes d'elles amb un ampli àmbit d'aplicació i molt exigents pel que fa a la seva transposició, aplicació i execució. És de vital importància assegurar la total incorporació del patrimoni a la legislació nacional de cada nou Estat membre i garantir la consolidació i reforma de les estructures i els procediments administratius amb la suficient antelació a l'adhesió.

No obstant això, la Comissió ha examinat un número limitat de sol·licituds de mesures transitòries degudament justificades. En els sectors veterinari i fitosanitari s'han negociat períodes transitoris, amb la condició que no representin un augment del risc per a la salut pública, animal o de les plantes a la UE.

Quines són les principals qüestions que es plantegen en els nous Estats membres entorn de la seguretat alimentària?

Les principals qüestions són:

- la capacitat dels nous Estats membres per a aplicar els controls establerts per la UE per al comerç dintre de la Comunitat i les importacions procedents de tercers països;
- el compliment de les estrictes normes de protecció de la salut de la UE en relació amb l'EEB;
- l'adaptació dels establiments per a la transformació d'aliments als nivells de la UE.

Com funcionaran les futures fronteres exteriors?

Els controls imposats per la UE a les importacions de tercers països exigeixen la creació d'un sistema de llocs d'inspecció transfronterers, d'acord amb les normes comunitàries, en les fronteres exteriors amb tercers països. Pel que fa a aquesta qüestió, la UE ha deixat clara la impossibilitat de cap concessió pel que fa a les instal·lacions o els procediments. Només s'ha acordat un procediment transitori per al cas específic de la frontera provisional entre Hongria i Romania. Actualment existeixen uns dos-cents vuitanta-tres llocs d'inspecció transfronterers gestionats per les autoritats nacionals. La majoria d'ells són ports i aeroports, uns altres són punts d'enllaç ferroviaris o de carreteres situats principalment en les fronteres orientals de la Unió.

L'adhesió dels dotze nous Estats membres ampliarà la frontera oriental amb Rússia i desplaçarà els límits de la Unió cap a l'Est fins les fronteres de Bielorússia, Ucraïna, Moldàvia i Turquia. De la mateixa manera, serà necessari crear nous llocs d'inspecció transfronterera en les fronteres amb Croàcia, Sèrbia i Montenegro, i Macedònia.

En l'actualitat, els deu nous Estats membres han proposat la creació de cinquanta-un llocs d'inspecció transfronterers, que estaran en funcionament quan es produeixi l'adhesió.

Amb l'adhesió, els llocs d'inspecció transfronterers situats en les fronteres terrestres orientals d'Alemanya, Àustria i Itàlia es convertiran en fronteres interiors dintre de la UE. Hauran de tancar-se i substituir-se pels de les fronteres orientals dels nous Estats membres. Així mateix, s'han proposat altres llocs d'inspecció transfronterers en ports situats en les costes del mar Bàltic, l'Adriàtic i el mar Negre.

A la pràctica, els controls veterinaris als quals se sotmeten les importacions inclouen la verificació de la documentació, de la identitat i exàmens físics dels animals o dels productes derivats d'ells que s'hagin presentat. Després d'haver estat sotmesos a aquests controls en el primer punt de pas de les fronteres de la UE, els animals i els productes poden, en principi, circular lliurement en el mercat interior. Per tant, és essencial que les

instal·lacions i els procediments dels llocs d'inspecció transfronterers siguin adequats per a preservar la seguretat de la salut pública i animal.

L'establiment de llocs d'inspecció transfronterers per a efectuar controls veterinaris i d'altre tipus en els nous Estats membres requereix edificis, equips i personal per portar a terme els controls necessaris en les fronteres. La legislació de la UE exigeix uns nivells mínims en aquesta classe d'instal·lacions, en funció del tipus de productes que vagin a sotmetre's a control.

No obstant això, el temps escasseja i queda molt per fer. Des del punt de vista tècnic, els treballs progressen adequadament, però tots els sectors de l'administració dels nous Estats membres han de treballar junts. La Comissió segueix molt de prop l'evolució referent a això i només s'aprovaran i passaran a engrossir la llista dels llocs d'inspecció transfronterers aquells que siguin plenament operatius en el moment de l'adhesió. La Comissió haurà d'adoptar una decisió legislativa a través del Comitè permanent de la cadena alimentària i de sanitat animal, format per representants dels Estats membres, per aprovar els llocs d'inspecció transfronterers veterinaris. Al setembre de 2003 s'elaborarà un primer projecte de llista de llocs d'inspecció transfronterers pendent d'aprovació.

Per què segueix sent necessari millorar els establiments per a la transformació d'aliments?

Alguns establiments de transformació d'aliments dels nous Estats membres ja compleixen els requisits sanitaris impostos per la UE. Sis dels nous Estats membres (2) han sol·licitat períodes transitoris a fi de millorar les plantes transformadores d'aliments. Els períodes transitoris acordats estan limitats en la seva durada i abast, i la seva finalització està prevista el 2006 o 2007 (veure l'annex). La Comissió Europea va exigir als nous Estats membres que presentessin informació detallada sobre la situació en que es troben els establiments de transformació d'aliments i un pla de millora vinculant en el cas que haguessin sol·licitat un període transitori.

Per altra banda, s'han establert requisits rigorosos en relació amb la comercialització i el marcat especial dels productes procedents d'establiments en situació transitòria: els productes hauran de romandre en el mercat nacional dels nous Estats membres i no podran vendre's dintre de la UE.

Per tant, aquests productes hauran de marcar-se clarament per a distingir-los dels que poden comercialitzar-se dintre del mercat interior. La Comissió supervisarà de prop la situació en els establiments i els nous Estats membres hauran d'informar anualment de la seva evolució.

Quant als establiments que no disposin de períodes transitoris i que no compleixin la legislació comunitària, el Tractat és clar: si no compleixen les normes comunitàries en el moment de l'adhesió hauran de clausurar-se. La llista dels establiments en situació transitòria pot modificar-se mitjançant una decisió de la Comissió, però només fins a cert punt.

Quins exemples poden citar-se de normes que hagin de complir els escorxadors, les plantes transformadores d'aliments i els laboratoris?

La legislació sobre seguretat alimentària i les legislacions veterinària i fitosanitària de la UE estableixen normes molt exigents. Per tant, la majoria dels nous Estats membres s'han d'esforçar molt per a organitzar línies eficaces de responsabilitat pel que fa a la seguretat alimentària, millorar els establiments, augmentar els recursos quant a anàlisi i laboratoris i gestionar i formar al personal dels serveis d'inspecció, dels laboratoris, etc.

De moment, els nous Estats membres posseeixen molts establiments agroalimentaris que potser no compleixin tots els requisits detallats que imposa la legislació de la UE, pels quals es regeixen la infraestructura i l'organització de la cadena de producció. En les fàbriques d'aliments, l'aplicació de les normes de la UE pot exigir una major inversió en la reconstrucció o la remodelació de part de la fàbrica.

S'ha iniciat un procés de racionalització que segueix en marxa. Els establiments que no compleixin les normes comunitàries ni estiguin subjectes a mesures transitòries seran clausurats.

Així, per exemple, per a portar a terme una vigilància eficaç dels residus de plaguicides, els nous Estats membres haurien d'establir un programa de mostreig (que abasti tant la producció nacional com els aliments importats) i un programa d'anàlisi, i hauran de comptar amb la infraestructura de laboratori i els equips necessaris, així com amb un personal degudament qualificat. Així mateix, han d'engegar procediments eficaços per a identificar els lots, informar dels resultats de les anàlisis i emprendre les accions apropiades si sorgeixen problemes.

Els laboratoris han de ser acreditats d'acord amb les normes sobre bones pràctiques de laboratori, com les normes ISO. Requisits similars s'apliquen a la vigilància de residus com les hormones, els antibiòtics i els contaminants, i als assaigs per a detectar la presència de malalties com l'EEB.

És l'EEB especialment problemàtica per als nous Estats membres?

Tots els nous Estats membres reconeixen que l'EEB representa un risc real i estan aplicant gradualment mesures per a gestionar-lo. Tots ells han acordat complir en la seva totalitat la legislació de la UE en el moment de l'adhesió, el que comporta la introducció de sistemes actius de vigilància de l'EEB, la retirada dels materials especificats de risc (MER) de la cadena alimentària en el moment del sacrifici, així com la prohibició eficaç de determinats pinsos i l'aplicació de sistemes per a la identificació del bestiar boví i els productes derivats d'animals bovins.

Tots els països han prohibit alimentar als ruminants amb farines de carn i ossos, però només cinc (3) d'ells han aplicat la prohibició total d'utilitzar proteïnes animals en els pinsos. A la resta se segueix alimentant amb aquestes farines al bestiar porcí i a les aus de corral; una pràctica que està prohibida en la UE.

Ja hi ha vuit països que han començat a practicar assaigs a gran escala per a la detecció de l'EEB i la resta (4) té previst fer-ho el 2003. La UE cofinança el programa d'assaigs mitjançant els programes Phare.

La Comissió seguirà vigilant de prop els progressos aconseguits en l'aplicació de les mesures relatives a l'EEB; en aquest àmbit no hi ha possibilitat de compromís.

Quina ajuda econòmica s'està donant als nous Estats membres per a millorar els seus sistemes de seguretat alimentària?

Els principals instruments són Phare i SAPARD.

En molts casos, la inversió per a millorar els llocs d'inspecció transfronterers es completa amb el finançament procedent del programa Phare. Els programes SAPARD ofereixen finançament per a millorar (adaptar, remodelar o crear) plantes de transformació i comercialització de carn, productes lactis, peix i altres productes agrícoles. Amb aquest fi s'han destinat gairebé mil milions d'euros. Els assaigs per a la detecció de l'EEB en els nous Estats membres també es cofinancen en el marc del programa Phare i la majoria dels nous Estats membres han sol·licitat aquesta ajuda.

Com segueix la Comissió la situació de la seguretat alimentària en els nous Estats membres?

Des d'ara i fins el moment de l'adhesió, la principal tasca de la Comissió és fer un seguiment del procés de transposició i aplicació de la normativa. La Comissió insistirà en la plena transposició del patrimoni en el moment de l'adhesió.

L'Oficina Alimentària i Veterinària (OAV) de la Comissió ocupa un important paper per a anar comprovant en quin grau es compleixen en els nous Estats membres les normes d'higiene alimentària i les legislacions veterinària i fitosanitària. El 2002, la seva principal prioritat van ser les visites d'inspecció en els nous Estats membres. Entre abril de 2001 i març de 2002 es van portar a terme missions d'avaluació en tots els països candidats; en elles es van tractar tots els aspectes del patrimoni sobre seguretat alimentària, especialment la salut i el benestar dels animals i les qüestions fitosanitàries. L'objectiu era fer-se una idea general del nivell de preparació dels països candidats a l'adhesió.

Posteriorment s'han iniciat avaluacions més detallades, a fi de comprovar els progressos realitzats pels nous Estats membres en l'aplicació de la legislació de la UE.

El 2003 l'atenció se centrarà principalment en els deu països que entraran a formar part de la UE el 2004 i en cadascun d'ells s'efectuaran quatre o cinc inspeccions dedicades als cinc àmbits generals següents:

- Animals vius i aliments d'origen animal, especialment la situació en els establiments.
- Controls de les importacions i, especialment, dels llocs d'inspecció transfronterers.
- Encefalopaties espongiformes transmissibles (EET) i pinsos.
- Controls de la higiene alimentària en general.
- Fitosanitat.

Aquest programa d'inspecció consumirà fins el 40 % dels recursos de l'OAV el 2003.

La Comissió posarà en coneixement dels Estats membres els resultats d'aquestes inspeccions.

Què passarà si les normes acordades en matèria de seguretat alimentària no es compleixen abans de l'adhesió?

Tots els futurs Estats membres estan esforçant-se molt per arribar a les normes establertes i la UE confia que ho aconseguiran. La Comissió mantindrà la pressió per aconseguir resultats positius, encara que quedi poc temps. En qualsevol cas, la UE no posarà en perill les seves normes de seguretat alimentària i, per tant, el Tractat d'adhesió contempla la possibilitat d'una clàusula de salvaguarda complementària. Es pot invocar la clàusula de salvaguarda vigent (segons el dispostat en els articles 53 i 54 del Reglament 178/2002 sobre la legislació alimentària general) sempre que un determinat aliment o pinso representi un risc per a la salut pública. En l'article 38 del Tractat d'adhesió s'estableix una clàusula de salvaguarda complementària per als casos en els quals no es compleixin els compromisos assumits en la negociació i aquest fet constitueixi un risc imminent per al funcionament del mercat interior. Es pot invocar durant els tres anys posteriors a l'adhesió, però les mesures poden aplicar-se més enllà d'aquest període, sempre que els compromisos pertinents no s'hagin complert. La Comissió pot actuar a petició d'un Estat membre o per iniciativa pròpia. Basant-se en les conclusions del control, la clàusula de salvaguarda podrà invocar-se fins i tot abans de l'adhesió, en aquest cas entrarà en vigor el primer dia de l'adhesió.

Per obtenir més informació:

El Tractat d'adhesió es pot descarregar del següent lloc web:

http://europa.eu.int/comm/enlargement/negotiations/treaty_of_accession_2003/index.htm

Annex

Períodes transitoris acordats per a cada país i llista del nombre d'establiments per sector:

- **Polònia:** 332 establiments en el sector carni (fins desembre de 2007), 113 establiments en el sector lacti (fins desembre de 2006), 40 establiments en el sector del peix (3 anys);
- **República Txeca:** 44 establiments en el sector carni, 1 establiment en el sector dels ous, 7 establiments en el sector del peix (fins desembre de 2006);
- **Hongria:** 44 establiments en el sector de les carns vermelles (fins desembre de 2006);
- **Letònia:** 29 establiments de transformació de peix (fins gener de 2005), 77 establiments en el sector carni (fins gener de 2006), 11 establiments de transformació de llet (fins gener de 2005);
- **Lituània:** 14 establiments en el sector carni, 5 establiments en el sector del peix i 1 establiment en el sector lacti (fins gener de 2007);
- **Eslovàquia:** Un establiment en el sector carni i un altre en el sector del peix (desembre de 2006).

- (1) Xipre, Eslovàquia, Eslovènia, Estònia, Hongria, Letònia, Lituània, Malta, Polònia i la República Txeca.
- (2) Eslovàquia, Hongria, Letònia, Lituània, Polònia i la República Txeca.
- (3) Xipre, Eslovènia, Letònia, Lituània i Malta.
- (4) Tots els països estan practicant assaigs per a la detecció de l'EEB, però Bulgària, Estònia, Letònia i Lituània no els han realitzat encara a gran escala, tal com exigeix la legislació comunitària.